

ЈЕДНА НЕБЕСКА ПОЈАВА У ЖИТИЈУ СВЕТОГ ВЛАДИМИРА

БАЊЕВИЋ БОРИС

*Завод за информатику и статистику, Тиршова 1, 11000, Београд, Југославија
E-mail: zisprog@eunet.yu*

Резиме. Међу небеским појавама забележеним у нашој раној историји су и појаве комета. Постоји могућност да се појава Халејеве комете помиње у житију светог Владимира али померена за 11 година. Аутор мисли да је то било у лето 899. године.

Многе небеске појаве описане су у старим записима. Најстарије небеске појаве описали су Кинези, Вавилонци и Египћани. Кинези су своје записе о помрачењима оставили на костима за прорицање око 1300. ст.е. Појаве комета и супернових налазе се такође у њиховим хроникама. Вавилонци су своје најстарије записе оставили у облику астролошких пророчанстава на таблицама Енума Ану Енлил. За нека пророчанстава постоји могућност да су се остварила, посебно кад су у питању помрачења. За хронологију Вавилона два помрачења Месеца била су од великог значаја (Gurzadyan 2000). Иако постоје неслагања око тумачења небеских појава у старим записима у неким ситуацијама се може претпоставити да су се оне заиста одиграле.

Када су комете у питању тада је тешко одлучити да ли се одређена појава може третирати као комета. Постоји један навод у Библији (Днев. 1,21,1) који описује догађаје у животу краља Давида. Наводи се да је Давид погрешно када је извршио попис становништва, па га је бог казнио: „А Давид подиже очи своје и виђе анђела господњег гђе стоји између неба и земље а у руци му го мач којим беше замахнуо на Јерусалим.” Овај цитат неки астрономи су окарактерисали као појаву комете. Према новим прорачунима које је извршио Yeomans на основу кинеских хроника, то је могла бити Халејева комета 988 ст.е. што се добро уклапа у владавину краља Давида 1010-970. ст.е. (БА). У нашем народу комете су познате као звезде репатице.

На словенским просторима посматрана је једна комета 595. године у време ратова Словена са Баварцима. Писац наводи: „Међутим у време месеца јануара ујутру и увече видела се звезда комета.” Ово се догодило после пораза Словена у Норику на територији Баварске када су Словени тражили помоћ аварског кагана. После доласка Авара они су поразили баварског војводу Тасила.

Н. Ђорђевић је забележио да је један српски летописац приметио први Велику комету 8.10.1577. Она је касније посматрана у Кини. Овај велики комет могао се видети и у току дана. Од најстаријих појава у

нашим летописима он наводи такође комету од 22.04.1264. која се појавила поново 1556. То је Хинду-Херсчелова комета. Пингре сматра да се она јавља сваких 292 године. Раније појаве Халејеве комете су биле 8.06.1456., 1531., 1607. и 1682. Касније појаве описане су у нашој литератури много детаљније. Од појаве Халејеве комете 1456. године у борбама око Београда између Сибињанин Јанка и турске војске, завладала је паника.

Могуће је да се једна таква појава нашла записана у једном житију из 12. века. Овде је реч о Летопису Попа Дукљанина и житију светог Владимира које је садржано у 36. глави. О његовом животу постоји мало записа из његовог времена. Претпоставља се да је Дукљанин имао неки извод из светитељског житија који је користио у својој причи о св. Владимиру. Каснији историчар Орбин (16.в.) даје скоро исту верзију Владимировог живота. О његовом животу се више зна из каснијих грчких и словенских житија као и народне легенде међутим ти извори нису поуздани па их не схватамо озбиљно. Његов значај је растао након његове смрти, поготову у Дукљи која је водила дуготрајну борбу за своју независност од Византије.

Друго је питање хронологије догађаја из његовог живота. Овде постоје неслагања око времена Самуиловог освајања Дукље, Рашке и Дубровника која се разликују 11 година. Зато ћемо нешто рећи укратко о друштвено-политичкој ситуацији у 10. веку на нашим просторима. Познато је да се стара српска држава распала после смрти кнеза Часлава око 960 године. Следећих 80 година о Рашкој се ништа не зна, па све што знамо о нашој историји потиче углавном из Дукље (Зете). Власт над Травунијом имала је Дукља, Захумље и Неретљанска област су вероватно независне, Босна и Подгорска Србија, каснија Рашка биле су у зависном положају од Византије. Период од 960-980 није нигде описан у литератури сем у Летопису, а из њега се не може много сазнати. Знамо да је Рашка дошла под власт Византије 972. године, а нешто касније под власт Самуила. После смрти Самуила опет је под Византијом. Код Дукљанина влада права хронолошка збрка где за 20 година влада 7 генерација до кнеза Владимира. Вероватно је он све владаре који су владали у наведеним земљама ставио у један низ по генерацијама иако су владали истовремено, а неки су измишљени. У дубровачким хроникама има помена о Владимировом деди Хвалимиру који се оженио ћерком босанског бана (Lussari, 1605, стр 8). Према летопису поделио је земљу на 3 сина од којих је један, Мирослав убрзо умро и оставио Подгорје брату Петру. његово име забележено на новцу са натписом „архонт Петар” (Perićić, 1991, стр. 37). Кнез Владимир наследио је убрзо престо јер му је отац умро млад. У његово време почињу освајања Самуила који је дигао устанак против византијске власти. Освојио је прво на југу Тесалију и Солунску област (без Солуна), а касније део Бугарске, Драч, Епир (Perićić, 1991, стр. 37-38) Одавде се аутори разликују. Златарски, Острогорски и Барада, а касније и Шишић говоре да је Драч, а после њега Дукља освојена 998. године, а Станојевић, Ћоровић и Банашевић 986. или 987. године. Сигурно је да је Самуило победио цара Василија III код Сердике 986/87. године, а претрпео пораз 996. код Термопила у Гршкој

(Peričić, 1991, стр. 54). Обе стране имају јаке аргументе и не можемо се лако одлучити између ова два датума. Дубровачке хронике су сагласне са ранијим датумом (око 980) што лако може бити и приближно тако да се не може узети за озбиљно. Зато сам хтео да наведем један извод из Летописа који вероватно указује на једну астрономску појаву Када говори о заробљавању кнеза Владимира и боравку у тамници каже:

„И показа му се анђео Божји, који га храбраше и који му објављиваше шта ће бити, како ће га Бог те тамнице опростити, како ће мучеништвом постићи царство небеско.” Касније говори да је Косара „Духом Светим потакнута и надахнута” отишла код оца и молила га да ослободи кнеза јер га је заволела и жели да се уда за њега (Марјановић, 1925, стр. 16-17).

Писац наводи да је она наводно видела звезду репатицу када је изашла у врт са својим другарицама Вероватно је писац желео да рационализује легенду као што су то радили Грци са својим митовима. Легеда која је наведена може да буде одраз народне вере у симболе. „Дух Свети” би могао да буде и нека светла појава у овом случају комета. Невероватна подударност је да писац наводи 989. годину када је стварно посматрана Халејева комета у Европи.

Комета је била најближа Земљи 20.08.989. са апсолутном магнитудом 3 на растојању од око 0.388 А.Ј. Могла се посматрати око 3 сата ујутру. Могли би је посматрати голим оком као сјајну звезду. За поређење узмимо 837. годину 10.04. када је била најближа Земљи са магнитудом 2 и растојање од 5.499 милиона km. Према Цалдеру комета се приближила Земљи на мање од 6 милиона km (Calder, 1985, стр. 193).

Годину 989. је Мандић навео као крајњу годину када је Самуило напао Драч, а затим и Дукљу (Peričić, 1991, стр. 54). Овај датум значајан је и за историју Дубровника јер је после напада на Дукљу Самуило спалио Котор и Дубровник и опустошио цео крај чак до Задра. У то време је и дукљански бискуп Иван пребегао у Дубровник. Иако се Острогорски (1998, стр. 293) позива на неку повељу Лавре св. Антонија из 993. у којој се говори о српском посланству цару Василију, Радојичић се не слаже с њим јер је српско посланство могло доћи и из Подгорске Србије или Рашке. Неретљани су били независни па су и они могли послати људе. Још један податак је значајан. Цар Самуило је преселио престоницу око 997. у Охрид. Летопис наводи да је Владимир заробљен и одведен у Преспу (Банашевић, 1971. стр. 155 и даље). Тиме се повећава могућност да се тај догађај збио пре 998. године. Свети Владимир је убијен на превару 22.05.1016. Након тога убрзо је проглашен за свеца мада око тога има различитих мишљења (Марјановић, 1925, стр. 17 и даље).

Референце

- Банашевић Н.: 1971, *Летопис Попа Дукљанина и народна предања*, Београд.
Calder N.: 1985, *Komet dolazi*, Zagreb.

- Gurzadyan V.: 2000, Astronomy and the Fall of Babylon *Sky and Telescope* 100(1), 40-45.
Luccari G.: 1605, *Copioso ristretto degli annali di Rausa*, Venezia.
Марјановић Ч.: 1925, *Св. Јован Владимир*, Београд.
Острогорски Г.: 1998, *Историја Византије*, Београд.
Peričić E.: 1991, *Slavorum Regnum Grgura Barskog*, Zagreb.
BA - „Institute for Biblical and Scientific Studies Bible and Astronomy”, 2000,
<http://bibleandscience.com/biblescience.htm#astronomy>.

ON A CELESTIAL OCCURRENCE RECORDED IN THE HAGIOGRAPHY OF ST. VLADIMIR

BORIS BANJEVIĆ

Zavod za informatiku i statistiku, Tiršova 1, 11000, Beograd, Jugoslavija

Abstract. There were recorded a number of celestial occurrences in Serbian early history. Amongst them are a few appearances of comets. One excerpt from Bible bearing on life of king David, relating to a phenomenon that might be interpreted as a comet, is in some way similar to the quotation from the hagiography of St. Vladimir. There is possibility that Haley's comet was observed at some time. This affects the chronology of the reign of St. Vladimir by about 11 years. This author thinks that it was in the summer 989 AD.